

Josip Franulić

SVEĆENIK INTELEKTUALAC

*Svećeniku ne može nestati Zakona
ni mudrom savjeta
ni proroku besjede“ (Jr 18,18)*

U broju 4 /1989. Službe Božje (str. 327-341) pisac ovoga priloga objavio je prikaz o svećeniku hvarske biskupije don *Ivanu Babaroviću* (1896-1980), pod naslovom *Svećenik patnik*. Višestruka je, naime, patnja duboko obilježila njegov životni put. Ovim pak prilogom o tom svećeniku kao intelektualcu zaokružuje se prikaz njegova života i rada o 10. obljetnici njegove smrti.*

Svećeniku je svojstveno biti ne samo svet, što mu ime govori, nego i učen čovjek. Svećenstvo je kroz povijest časno opsluživalo tu komponentu i time sebi podiglo trajan spomenik neosporne vrijednosti.

Sam Krist za svog apostola čudesno odabire genijalnog Pavla da njegov nauk teološki obradi i dade prvi opširan prikaz sadržaja vjere. Sveti oci

---

* Napomena Uredništva

Na navedeni članak Uredništvo je pirmilo nekoliko pismenih prosvjeda svećenika hvarske biskupije u kojima zamjeraju da je svećenik *Ivan Babarović* u navedenom članku prikazan u previše pozitivnom svjetlu a da istovremeno nisu istaknuti i njegovi promašaji od kojih se izričito spominje njegovo članstvo u staleškom udruženju svećenika koje je u to vrijeme bilo zabranjivano od službenih crkvenih vlasti. Uredništvo smatra da je ova naznaka dovoljan putokaz onima

usavršavaju teološku zgradu, a među njima svojim se nenadmašivim stilom ističe Augustin. Tko na sebe uzima dužnost civiliziranja barbarskih naroda? Tko je za budućnost spasio antičku književnost? Tko njeguje gregorijanski koral, to veliko blago ne samo crkvene nego uopće glazbene umjetnosti? I opet crkveni ljudi. Upravo njima zahvaljujući, europska je kultura u temelju kršćanska.

Poznato je kolike su zasluge Crkve na području školstva. Dugo je vremena ono bilo isključivo u rukama njezinih službenika. Koliko je opet iz tih škola poteklo ljudi koji su svojim znanstvenim radom i pronalascima ispisali mnoge svijetle stranice povijesti! Iz samih pak sjemenišnih i bogoslovskih škola regrutirale su se plejade kulturnih radnika i to ne samo svećenika, nego i velik broj onih koje je život odveo drugim putovima.

U hrvatskom su se narodu svećenici, osim u teološkim disciplinama, afirmirali kao književnici (Držić, Đorđić, Baraković, Martić), povjesničari (Rački, Jelić, Katić, Barada), slikari (Medović, Draganja), glazbenici (Lukačić, Vidaković)... Neki su na pojedinim područjima stekli svjetski glas, kao npr. fizičar Bošković, arheolog Bulić, agolog Ercegović, graditelj orgulja Nakić, astronom Milićević...

Da bi svećenik mogao ostati na intelektualnoj visini koju traži njegovo zvanje, pozvan je produbljivati svoje znanje. Već je Pavao naređivao Timoteju: "Posveti se čitanju" (1Tim 4,13), a pred smrt mu iz tamnice piše neka mu donese "knjige, osobito pergamene" (2Tim 4,13). Jeronim pak, poučavajući Nepocijana o svećeničkom životu, preporučuje mu: "Neka tvoje ruke nikada ne odlože svetu knjigu", zbog slijedećeg razloga: "Nauči sam što imaš poučiti druge". Potpun svećenik - uz solidan pastortalni rad koji dolazi u prvi plan - trajno usavršava opće i teološko znanje, suprotno onoj latinsko-talijanskoj: *Introibo ad altare Dei - addio libri miei!*

Uz savjesno obavljanje profesionalnih dužnosti, Babarović nije zapustio knjigu. Motiviran njemačkom narodnom poslovicom *Nijeme misli, mrtve misli*, osjećao je potrebu svoja zapažanja zabilježiti u brojnim rukopisnim svescima. Objavljeni prikaz o njemu kao patniku temelji se na trima rukopisnim svescima pod naslovom *Dani moga tamnovanja*, u kojima je - kao žrtva nacističkog nasilja - opisao svoje doživljaje i stradanja u doba Drugoga svjetskog rata.

U zaglavku svoga djela o tamnovanju, uz ostalo, bilježi i ovo: "Božja me Providnost uzdržala u životu, izbavila me od nacističkog bijesa. Stvoritelj svega htio je da i dalje radim na ovoj kugli zemaljskoj. Za slobodnoga vremena od službenih poslova napisah ove uspomene. Nastavih se i dalje baviti proučavanjem znanosti i umjetnosti, osim svoje bogoslovske struke, što posebno traži svećenički stalež kojemu se posvetih."

U spomenutim svescima o tamnovanju, uz veći broj usputnih kraćih refleksija i asocijacija, ima i duljih razmišljanja, od kojih niže donosimo

četiri. U njima nam se Babarović predstavlja kao čovjek široke kulture, vrlo načitan, enciklopedijski izobražen i verziran u mnogim područjima znanosti.

1. Lom duhovnog jedinstva Europe kao posljedica Lutherova istupanja

Razgledavajući kancelariju vojne policije u Ljubuškom, na vidnu mjestu opazih naređenje kako se činovnici imaju vladati pod krutim nacionalso-cijalističkim režimom. Tu im se naređuje da budu strogi i neumoljivi. To je točan konsekvens Hegelove idealističke i subjektivističke filozofije, po kojoj je država inkarnirani bog, *der Staatgott*. Taj je nauk urodio katastrofom njemačkog naroda za Prvoga svjetskog rata. Toga se nauka držao i ondašnji moćni car Vilim, koji je doživio da je morao ići u progonstvo u Nizozemsku, gdje zatvori svoje umorne oči. Krivi nauk ne može uroditi dobrim posljedicama.

Lutherov princip *Sic volo, sic iubeo, stat pro ratione voluntas*, kojega su se držali njemački prvaci prije i za trajanja zadnjega svjetskog rata, doveo je do rasula njemački narod. U njima odavno nije vladao razbor već hirovita volja.

Njemački je narod prvi učinio lom u negdašnjoj jedinstvenoj Europi. Začetnik je toga loma M. Luther. To je nešto kasnije učinio i engleski narod preko kralja Henrika VIII. Od toga je vremena nastalo najnesretnije doba za Europu do ovoga zadnjega svjetskoga rata, najkrvoločnijega u povijesti čovječanstva. Vrhunaravni nauk Evanđelja nije više prožimao čitav javni i privatni život Europe. Nastale su velike divergencije među europskim narodima, više ih nije prožimao jedan duhovni osjećaj. *Communitas christiana* prestala je opstojati. Po nordijskim europskim zemljama germanske rase našle su plodno tlo razne zablude, koje su stale pružati žile po ostalim zemljama Europe.

Katolička Crkva počela je gubiti svoju odlučujuću riječ u političkim, društvenim, međunarodnim, umjetničkim, znanstvenim pitanjima. To je vrlo dobro prikazao europskim katolicima voditelj konferencija, mađarski isusovac Bangha u djelu *Nadsvijet*. Predstavio je katolicima Europe gorku činjenicu smanjena katoličkog utjecaja na svjetske događaje u pojedinim europskim državama za njegovih dana prije zadnjega svjetskog rata. Taj tijek događaja u Europi ima svoj početak od vremena Reformacije.

Božja Providnost dopustila je da je baš ovaj zadnji rat nastao radi suparništva tih dvaju naroda, njemačkoga i engleskoga, koji su Reformacijom zadali najveći udarac do onoga vremena duhovno jedinstvenoj Europi. Rat je nastao tko će prvi vladati svijetom, tko će imati najveći utjecaj u međunarodnoj politici, njemački ili engleski narod. Pročitao sam djelo *Auf Gefechtstationem*, koje je napisao mladi njemački podmornički časnik. U

svome djelu neprestano naglašava da njemački narod vodi taj rat uglavnom protiv Engleske, koje je glavna zapreka Njemačkoj da postane velika svjetska sila, stoga englesku mornaricu treba svim sredstvima totalno uništiti. Zato treba njemačka podmornička flota biti prvoklasna na svijetu, koja bi bila sposobna skršiti snagu i moć engleske mornarice. U svom djelu često rabi riječi: rat protiv Engleske. Raskinuto duhovno jedinstvo između tih dvaju naroda nije moglo uroditi drukčijim plodovima.

Već je Luther ukinuo ispovijed i neke druge sakramente Katoličke crkve. Crkveni pisac i učenjak D. Soto, ispovjednik cara Karla V. pripovijeda nam da je grad Nürnberg, kad je primio Lutherovu reformu i ukinuo ispovijed, postao prepun svakih zločina, prijevara, nepravda, bludnosti, psovki, da se više nije moglo ići naprijed takvim porocima. Taj učenjak zamoli cara da bi opet zakonom uspostavio ispovijed. Car, koji je posjedovao dobru dozu intuicije, slatko se nasmijao odgovorivši: "Ako nisu htjeli primiti ispovijed iz Božjih ruku, kako će je primiti iz mojih?" Znakovito je da su baš taj grad Nürnberg, po Sotu odavno truli grad, nacionalsocijalisti izabrali za godišnje sveopće nacionalsocijalističke skupštine. Danas baš isti grad izabrali su saveznici za sjelo sudišta koje sudi njemačkim prvacima, kao uzročnicima zadnjega svjetskog rata. Tu se može primijeniti ona starozavjetna: "Oci naši zgriješiše, i više ih nema, a mi nosimo krivice njihove" (Tuž 5,7).

Učeni dominikanac H. Denifle proučio je u detalje Lutherov život i izdao veliko djelo *Das Luthertum*. Car Vilim, obožavatelj Luthera, a prijatelj Deniflea, molio ga je da ne izdaje to djelo, jer će prouzrokovati zabunu u njemačkih protestanata. Pisac je bio neumoljiv, držao se načela: *Amicus Plato, sed magis amica veritas*. Tiskao je djelo u kojemu je objektivno ocrtao toga sudbonosnog čovjeka za Europu, da bi njemački narod uvidio istinu i raskrstio se od luteranizma. Kamo sreće da je uspio; tijekom povijesti dvadesetog stoljeća u Europi bi se drukčije razvio!

Sjećam se da je T. Neumann, njemačka mističarka u Bavarskoj, već davno prije ovoga rata nazvala Hitlera vukom. Što je drugo vuk mogao učiniti od svojih sljedbenika nego vukove? Ovdje kao na dlanu vidim posljedice materijalističkog nazora na svijet, kojim se njemački narod odgajao pod nacionalsocijalističkim režimom. Odgoj koji odbacuje Kristovo evanđelje mora donijeti strahovite, apsurdne plodove!

2. Snaga vjere i prednosti njezina prakticiranja za čovjeka

Po zidovima osamice sarajevskog zatvora čitam zapise prijašnjih prebivatelje u ćeliji. Jedan moli blaženu Gospu, sv. Jakova i sv. Antuna, da mu se smiluju, budu mu u pomoći i oslobode ga teška zatvora. Napisao je lijepim rukopisom s nacrtanim križem u sredini. To na me napravi dubok doj-

am. Utamničnik, koji je to napisao, imao je vjere i bio je katolik. Tâ samo se katolici mole navedenim svecima. Zatvor mu je morao biti pretežak jer vapije da mu se sveci smiluju.

Sjetih se ode talijanskog pjesnika A. Manzoniya *Peti svibnja*, koju je spjevao pri Napoleonovoj smrti na samotnu otoku Sv. Jelene u Atlantskom oceanu. U zadnjim stihovima pjesnik veliča vjeru, koja je već toliko puta izišla pobjednicom iz kreševa i kliče joj, neka se raduje, jer se u povijesti čovječanstva još nije dogodilo da joj se poklonila ponosnija glava od Napoleona. On je u zatočenju meditirao o nestalnosti ljudske slave te je našao utjehu i smirenje u vjeri. Svomu pobočniku, generalu Bertrandu, očitovao je kako mu je naj sretniji dan života bio dan prve pričesti. Najmilija knjiga u rukama zatočena Napoleona bila je mali katolički katekizam.

Vjera oplemenjuje čovjeka, ona ga uzdiže od zemaljštine, da ne bude njezin rob, daje mu snage da može podnositi teške udarce tijekom zemaljskog života. Odgovara mu na kapitalna pitanja: odakle je, zašto živi na svijetu i kamo ide poslije smrti.

Pravi učenjaci svih vremena, koliko su se više odlikovali svojim znanjem, toliko su bili gorljiviji vjernici. Francuski pronalazač L. Pasteur, valjda najveći učenjak prošloga stoljeća, bio je osvjedočen vjernik i praktičan kršćanin. Pohađao je crkvu i preko sedmice te pristupao na sakramente. Umro je držeći križ u ruci, a zadnje su mu riječi bile Vjerovanje. Zapitan od jednoga svojeg učenika kako on, kao velik učenjak, može vjerovati, odgovorio je: "Upravo jer sam puno mislio i proučavao, vjerujem kao Bretonac (Pasteur je bio rodom iz Bretagne, najpobožnije francuske pokrajine), a da sam se još više bavio znanošću, vjerovao bih kao priprosta Bretonka" (jer se bretonske žene osobito ističu svojom pobožnošću).

Znameniti moderni obraćenik P. Claudel, u opisu svoga obraćenja, otvoreno iznosi kako je oholost duha prouzrokovala njegovo bezvjerje u mladim godinama: "Sjetite se žalosnih osamdesetih godina, razdoblja kad je sve bila poplavila bezbožna naturalistička knjiga. Nikada se jaram materije nije pokazao jačim. U osamnaestoj godini vjerovao sam ono što i većina takozvanih izobraženih ljudi onoga doba."

Drugi obraćenik F. Copèe, francuski akademik, piše: "Mnogi će bezvjerjci, ako su iskreni, priznati da su se iz početka udaljili od vjere samo zbog toga što se vjera protivi razuzdanoj slobodi njihova življenja. Tek poslije počeli su oni tražiti tobožnje metafizičke razloge da opravdaju svoj protuvjerski postupak. Bar kod mene to je tako išlo. Učinivši prvi žalostan korak i slijedeći dalje istim putem pokvarenosti, nisam propustio čitati knjige, slušati razgovore i gledati primjere koji su mi se činili da opravdaju što ne marim za vjeru i što tako neuredno živim."

Treći obraćenik L. P. Lobel ovako pripovijeda: "Malo poslije prve pričesti, moja se vjera, veoma nestalna, rasu u neodređene sjetilne težnje.

Malo-pomalo odvikao sam se od molitve, pohađanja crkve, pristupanja sakramentima: prestao sam izvršavati sve kršćanske dužnosti. Uskoro sa mnom posve ovlada protuvjerski duh. Katolicizam mi se činio natražnjaštvom i djetinjastim naukom. U svakom dokazu, koji mi je bio iznesen u prilog vjeri, smatrao sam da nalazim razloga za dvoumljenje. Malo-pomalo upao sam u očito bezvjerje za koje sam, kao profesor, nastojao i druge zagrijati". Da bi se vratio vjeri svoga djetinjstva, morao se vratiti molitvi i kršćanskim dužnostima, koje je prakticirao za mladih dana. To je i učinio. "Na obali Lemanskog jezera, na obronku Savoje - kako sam pripovijeda - stoji mala, stara, priprosta seoska crkva. Ušao sam u nju. Klečim pred oltarom i molim se: Moj Bože, jer mi se čini da postojiš, udostoj se da mi udijeliš srčanosti te budem dosljedan, daj mi milost da vjerujem u te'." Ta je molitva bila početak Lobelova obraćenja. Zaista, gubitak vjere sudbonosan je gubitak za svakog čovjeka.

Te su mi reminiscencije dolazile u pamet dok sam razmišljao o spomenutom natpisu. Toliko sam puta, za svoje dušobrižničke službe, govorio o tome u propovijedima i egzortama. Patniče - rekoh u sebi - koji si trpio u ovoj ćeliji, kao što i ja sada trpim, bio si sretan, jer si očuvao vjeru, koja je olakšala tvoje patnje. Svi su te bili ostavili, bio si udaljen od ljudskog društva, možda si i potpuno nevin bio amo doveden. Ako su te i svi bili ostavili, tvoja te vjera nije napustila. Ona ti je bila tješiteljica, davala ti je snage da podnosiš težak, mukotrpan život, ona te sigurno očuvala i izbacila iz ralja nepravedne, nemilosrdne i okrutne smrti u nacističkim logorima!

3. Nietzscheova filozofija i njezina pogubna praktična primjena

Jedan robijaš na desnom je zidu sobe nacrtao kukasti križ i napisao riječi: "Robijašu, u ovom je znaku tvoj spas i spas cijele Europe!" To me potakne na razmišljanje o njemačkoj filozofiji.

Reformacijom je njemački narod bio otrgnut od Katoličke crkve. Da je dio toga naroda u njoj ostao, ima se zahvaliti isusovačkom redu. Poslije Luthera njemačka je filozofija išla svojim putem traženja i ispitivanja. Nije bila duhovno vezana u jedinstvu s filozofskim učenjacima ostale katoličke Europe. U 18.st. dala je filozofa Kanta, koji je bio začetnik potpunog subjektivizma u filozofiji. Istim putem subjektivizma išli su Fichte i Hegel, a zadnji je od vodećih subjektivista bio F. Nietzsche. Od njega je nacionalsocijalistički režim uzeo glavne smjernice. Taj je filozof za hitlerovce u Njemačkoj bio prorok i duhovni otac. Dotični je režim za svoj simbol uzeo kukasti križ i postavio ga na svoju zastavu.

Nietzsche naučava takve krive nauke da se čitatelj zgraža kako je izobražen čovjek mogao takvo što napisati. Ne priznaje nikakve objavljene is-

tine. Po njemu čovjek može činiti najgore, okrutna djela da se domogne tiranske vlasti nad drugim narodom. Po njemu je bolesnik društveni parazit, koji nema pravo opstojati na ovome svijetu, već ga je u puno slučajeva najbolje lišiti života. Narod višega duha, narod zakonodavaca i zapovjednika - a to je po njemu samo njemački narod - ima pravo sve druge narode učiniti potpuno svojim robljem, koje će samo za nj raditi i hraniti ga. Za nj je život u svojoj biti osvajanje, nanošenje štete, nasilje nad čovjekom, koji nam je tuđ, nad slabijim, ugnjetavanje, bezobzirnost, nametanje vlastitih forma, u najboljem slučaju - utjelovljenje, u najblažem slučaju - izrabljivanje. To izrabljivanje, po Nietzscheu, ne smije biti samo duhovno, već u prvom redu materijalno.

U cijeloj povijesti dijeli dva tipa morala: moral gospode i moral robova. Prvi je moral po njemu plemenit, ima volje za moći i po tomu posjeduje volju za život. Iskorištavati druge narode, ponižavati ih, učiniti ih robovima - to naređuje gospodski moral. Ljubav, milosrđe, praštanje, pomaganje drugoga - što je oznaka kršćanskog morala - to je po njemu moral robova. Po Nietzscheu je narod samo ološ, stado, gomila, stadna životinja, koja ima samo stadne instikte. Po kršćanskom pak naučavanju svaki je čovjek slika Božja, dionik božanske naravi, već na zemlji donekle sličan svome Bogu. Koja opreka između kršćanskog nauka i Nietzscheova o dostojanstvu čovjeka!

Još Hitler ide kao na hodočašće u Weimar, gdje se čuvaju rukopisi toga abnormalna pisca! Rosenbergh, autor skandalozna djela *Mit dvadesetog stoljeća*, veliča njegov nauk u svojim predavanjima na berlinskom radiju. Crkvu kao svetište ostavlja taj pisac samo podjarmljenim narodima, da im služi kao kakav surogat prosvjete, a on je u načelu protiv religije. Prvaci i vođe njemačkog naroda govorili su kako su oni izvršitelji zavjeta toga filozofa, koji nimalo nije posjedovao zdravu pamet pri svome rezoniranju.

Uzvisuje staru kaznu u Nijemaca zvanu "rotiranje", po kojoj krvnik pomoću kotača lomi kosti svojoj žrtvi. Tu kaznu naziva iznašašćem njemačkoga genija. Izrezivanje mesa iz prsiju drži kao najprikladnije sredstvo za obuzdavanje stranih robova. Kliče da se razbiju kamene ploče na kojima je napisano: "Ne smiješ otimati! Ne smiješ ubijati!" Nastoji u ljudima otrovati savjest, kako bi im opustošio duše. Taj je čovjek bolovao od progresivne paralize, bio je luđački nastrojen, a bacili njegova ludila bili su zarazili cijelu Njemačku, koja je krvlju zalila cijelu Europu.

Robijašu, koji si nacrtao kukasti križ i u njemu vidiš svoj spas i Europe, na krivu si stajalištu; ljudi, koji su ga uzeli za simbol, vođeni su od lažnih pretpostavki i protuslovlja filozofa Nietzschea, što mora dovesti do potpune katastrofe njemački narod. Zvjerska djela "naroda gospodara" ne mogu uroditi dobrim plodom. Samo narod, potpuno prožet čovjekoljubljem, može biti dobrotvor i prosvjetitelj drugim narodima, a narod-zvijer donosi drugim narodima samo klanje, pustoš, razvaline...

Žalosno je da njemački narod prije Drugoga svjetskog rata nije imao dovoljan broj jakih umova da se suprotstave strahovitim nastranostima nacionalsocijalista i povedu njemački narod na zdrav, solidan i spasonosan put. U takvu nastojanju svijetla točka bio je kardinal Faulhaber, na kojega su nacionalsocijalisti učinili neuspjeli atentat.

Papa Pio XI. dobro je uočio pogubne zasade nacionalsocijalizma i, da se tomu suprotstavi, izdao poznatu encikliku *Mit brennender Sorge*. Ona nije u njemačkom narodu našla dovoljan broj sljedbenika, koji bi skršili nacionalsocijalizam, preuzeli svu vlast u Njemačkoj i spriječili grozan svjetski rat i milijunske ljudske žrtve. Nacionalsocijalistički tisak u povodu smrti toga velikog pape iskalio je svoju žuč u bijesnim napadajima protiv njega.

Robijašu, koji se zanosiš kukastim križem, zaveden si u bludnju, što će ti budućnost dokazati, ako ostaneš u životu...

4. Razmišljanje u svezi s djelom G. Papinija "Povijest Kristova"

Vrijeme je prolazilo, a moj se jednoličan život u ćeliji nastavljao. Kako ne mogoh ni s kime progovoriti, to nastavljah svoje meditacije.

Jednog dana meditirao sam o djelu *Storia di Christo* talijanskog obraćenika G. Papinija. Napisao je zaista divno djelo. U njemu pripovijeda kako se povukao u samoću, uzeo sa sobom Sv. pismo i posve malo knjiga. Ostavivši iza sebe bučan gradski život, osjetio je dražest aforizma sv. Bernarda: *O beata solitudo, tu sola beatitudo!*

Meni pak u samoći nisu pripustili ni olovke ni papira da mogu pisati, a taj bi mi rad puno pomogao u podnošenje tako neugodna boravka u zatvoru. Književnik A. B. Šimić, shrvan od tuberkuloze u 27. godini života, na smrtnoj postelji reče svojim prijateljima: "Ne želim drugo nego stati na postelji i pisati".

I Papini nađe slast u pisanju. Dade na svijet svoje epohalno djelo, koje je prevedeno na sve svjetske jezike. Pisac donosi historijat borbe duhova kroz pet stoljeća u nastojanju da drugi put ubiju Krista. Poput križara pod vodstvom Petra iz Amienssa s lozinkom "Bog to hoće", tako ti duhovi s lozinkom "Čovjek to hoće" srtahu neprestano na njega da ga smlave. Za njih je Krist bio treći prorok ili koji treći negromant ili koji treći varalica naroda. Nije učinio čudesa, osim kojega hipnotičkog ozdravljenja kojeg opsjednutog, i nije umro na križu, već se probudio u grobu i opet se pokazao na tajnovit način, kako bi lakoumno povjerovali da je uskrsnuo.

Drugi dokazivahu kako je Krist izmišljen u doba Augusta i Tiberija i da su sva evanđelja kao slab kalup proročkih tekstova. Drugi opet dokazi-

vahu da je Krist pustolovni eklektik, koji je bio u školi Grka, budista i esena i skalupio je, što je bolje mogao, svoje plagijate, kako bi povjerovali da je on Izraelov mesija. Jedni ga okrstiše hunanističkim manijakom, drugi ga nazvaše peretečom Rousseaua. Jedni napokon, držeći se tumača mita, zaključiše da se Krist nije nigdje rodio na Zemlji. Svaki dan je bila dublja jama, u koju su ga htjeli pokopati, ali *Christus vincit, regnat et imperat!*

Čovjek ostaje zapanjen pri njegovu pisanju o Kristu. Divimo se njegovoj dubini, pronicavosti, prikazivanju Bogočovjeka. Donosi nam raj na zemlji u opisivanju božanske ljepote i dobrote. Pisanje našega pisca, dr. Vimera o Kristu nema one živosti i zanosa kako ih posjeduje Papini. *Život Kristov* izvršno je Vimerovo djelo, ali na čitatelje ne ostavlja onako jak dojam kao Papinijevo.

Ta meditacija razvedri moju dušu u osamici. Donekle u toj ćeliji realizirah onu staru latinsku rečenicu: *Cella tibi coelum sit, ubi coelica cernas; hic ores, mediteris, crimina plangas. Pax est in cella, foris autem plurima bella.* To pravilo, upravljeno redovnicima monaških redova zapadne Crkve ublažilo je moje tamnovanje u ćeliji sarajevskog zatvora, gdje samoću ubijah molitvom i meditacijama. Činilo mi se da se oko mene ne nalazi sva grozota koja me okruživala, kao užasno jaukanje grozno izudaranih utamničenika.

Misao je u čovjeku jako potentna. Ona je jaka sila koja može upraviti čovjeka na dobro i zlo, korisno i nekorisno za nj i okolinu. Ona je snaga duha. Sva materija nije kadra proizvesti misao. Uzaludan je bio napor Büchnera da dokaže kako je misao materijalna. Taj Nijemac, koji je živio u sjevernoj magli, nije bio sposoban vidjeti svjetlost i uočiti stvarnu bitnost duha.

Misao je kadra čovjeka učiniti velikim optimistom ili ga baciti u najcrnji pesimizam. Sretan je onaj čovjek kojega ona dovede da idejno optimistički promatra ovaj svijet i sve što se u njemu zbiva. Za pesimista su njegovi dani tužni i mučni. Njemački filozof Schopenhauer pao je u suludi pesimizam te je bio uzročnikom mnogih ubojstava. Sv. Augustin, svestran i dubok mislilac, optimistički gleda na grijeh naših praroditelja: "O sretnoga li grijeha, koji je zaslužio takvoga i tolikog Otkupitelja imati!" Da oni nisu sagriješili, Spasitelj se ne bi bio utjelovio i došao na ovaj svijet da ga otkupi svojom smrću na križu. Divna li i vedra gledanja sv. Augustin

* * *

Budući da je u ovom prikazu naglasak na svećeniku kao intelektualcu - s posebnim osvrtom na Babarovića - dopunit ćemo ovaj prilog slijedećim posuđenim mislima: "Intelektualac mora biti ne prosječno nego visoko - ili još bolje - duboko naobražen čovjek. On je umnik, onaj koji umije čitati

dubinu i nutrinu (intus-legere!) stvari, zagonetnu knjigu prirode i tajne dimenzije bitka. Kod njega nije u pitanju kvantitet već kvalitet znanja. I ne toliko ono što zna, nego i ono o čemu razmišlja, na koji se način izražava te kako prosuđuje svijet oko sebe. Intelektualac je više nego umni radnik. On je misaon čovjek, mislilac. (...) Predmet intelektualčeva rada jesu sva dobra, ali u prvom redu duhovna ili intelektualna. Ona obuhvaćaju religiju, moral, kulturu, znanost, umjetnost. (...) Intelektualac je dakle čovjek koji se redovito, iskreno i pošteno služi svojim intelektom. To je uman čovjek (intelligens, intellectualis) i umni radnik, mislilac koji želi postati mudrac. U svom se djelovanju najviše služi intelektom, ali je otvoren svim duševnim aktivnostima (čuvstva, vjera, iskustvo, podsvijest). U tom je smislu integralan i svestran čovjek." (Ž. BEZIĆ, *Tko je i što je intelektualac*, u *Crkva u svijetu* br.4/1988, 331 -341)

U svezi s tretiranom problematikom navest ćemo i nekoliko rečenica Babarovičeva školskog druga iz sarajevske bogoslovije, don Mladena Alajbega: "Ljudi visoke inteligencije i duha dobro vide, da narodi ne žive samo od novca i strojeva, već još više od ideja uma i srca. Od daleka pogleda, jasna mišljenja, snažne intuicije, plemenita odgoja. To je temelj i tehnici, i trgovini, i industriji. U vodećim životnim zvanjima uvijek su najjači ljudi humanističke naobrazbe. Naobrazba, koja se ne zadovoljava samo gomilanjem predodžaba o svemu i svačemu nego pazi u prvom redu, da čovjeka nauči jasno misliti i samostalno nastupati." (*Crkva u svijetu* br. 3/1989, 284)

Babarovičevo stajalište prema promatranju svjetskih događaja jasno nam je iz predgovora njegova djela o tamnovanju, gdje također čitamo: "Za svoga života preko tri desetljeća pomno sam pratio sve događaje u europskih naroda. Sve sam te događaje nastojao sebi objasniti svjetlom razuma i nadnaravne objave. U ovom djelu nakana mi je da istim sredstvima objasnim događaje za ovoga najgroznijega svjetskog rata. Često sam opazio da se mnogi ljudi raznih staleža i na visokim položajima lako dadu zavesti u bludnju, jer duboko ne proučavaju razne kulture i političke struje u svijetu. Od toga često nastaju teške posljedice za njih i za narod koji vode. Uzrok je tomu što temeljito ne ispituju jesu li spomenute struje ispravne, već ih se samo površno dotaknu."

Zaključujući ovaj dvodijelni prikaz o svećeniku Babaroviću kao patniku i intelektualcu, pisac obaju priloga izjavljuje da ih je napisao iz zahvalnosti prema Babaroviću, od kojega je primio temeljne zasade vjere i kojemu duguje poticaj za svećeništvo. Nadalje, objavljivanjem Babarovičevih tekstova ispunjuje njegovu neostvarenu želju da tiska svoj rukopis *Dani moga tamnovanja*. Ova dva priloga obuhvaćaju najvažnije dijelove dotičnog rukopisa koji je tako predstavljen javnosti, makar i u skraćenoj verziji.

Pošto "na zemlji nema pravednika koji čineći dobro ne bi nikada sagriješio" (Prop 7,20), pisac je ovih priloga svjestan da je i Babarović - kao

uostalom svaki čovjek - imao svojih nedostataka. Međutim, ta konstatacija ne umanjuje sve ono pozitivno što je o njemu izneseno u ovim prikazima.

Baveći se knjigom, Babarović je realno vrednovao - ne precjenjujući niti podcjenjujući

- intelektualni rad u svećenika. U potkrepu te tvrdnje navedimo da u njegovim zapisima nalazimo i natpis s islamskog sveučilišta u Kairu: "Znanost je važna, ali Bog je najvažniji". Korisno upotrijebivši darovano vrijeme, vodio se riječima nadahnuta mudraca, naime da "lijenost poučava mnogim zloćama"

Objavljeni članci don Ivana Babarovića

I. U glazbenoj reviji "Sv. Cecilija" (Zagreb):

1. O crkvenom pjevanju na Braču, br. 3/1922, str.85.
2. Crkveno pjevanje u Dalmaciji, br. 1/1926, str.18.
3. Popravak orgulja u Dračevici na otoku Braču, br. 5/1934, predzadnja str.
4. O popravku orgulja u Sutivanu na Braču, br. 2/1937, str. 58.
5. Frano Sassudelli (nekrolog), br. 2/1937, str. 62 - 63.
6. Koncert Zdenke Zikove u Sutivanu, br. 4/1937, str. 125 - 126.
7. Orgulje i orguljaši u Sutivanu, br. 3/1938, str. 87 - 88.
8. Jedan priručnik crkvenog pjevanja, br. 2/1939, str. 40 - 42.
9. Glagoljsko bogoslužje u Nerežišćima na Braču, br. 1-2/1940, str 29 - 30.
10. Zazivi za dažd, br. 3/1940, str. 57 - 58.
11. Sekvenca u osmini Tijelova, br. 4-5/1940, str. 91 - 93.
12. Orgulje u Nerežišćima, br. 3/1943, str. 98-99; br. 4-5/1943, str 146 - 147.

- S. Preprek, Pismo iz Dalmacije, u Sv. Cecilija br. 1/1935, str 14 - 16. Objavljuje Babarovićovo pismo u kojemu on piše učitelju Prepreku o "slavljenju" zvana i donosi note toga "slavljenja" te o pučkom pjevanju u Dračevici na Braču.

II. U drugim edicijama

1. Monografija svećenika Nikole Šimunovića, u "List biskupije splitsko-makarske", Split 1936, str. 89-90, 111-113, 132-133.
2. Anagrafi u Nerežišćima, u "Brački zbornik", br. 3, Split 1957, str.107-112.
3. Moje tamnovanje, u "Danica - pučki kalendar", Zagreb 1955, str. 54- 55.